

Marko Pavliha (ur.),
TRANSPORT LAW ON PASSENGER RIGHTS
Routledge, 2021., xxiii + 261 str.

UDK: 347.824.2(048.1)
347.763.4:347.824.2(048.1)
DOI: 10.3935/zpfz.71.5.07

Knjiga *Transport Law on Passenger Rights (Prava putnika u transportnom pravu)* u izdanju uglednog nakladnika Routledgea donosi nam najnoviji i cjelokupan pregled pravnog uređenja prava potrošača u svim granama transporta osim plovidbe unutarnjim plovnim putevima. Verziranima u području to je dovoljna informacija o važnosti i kompleksnosti ove publikacije. Prava potrošača u EU-u postala su iznimno važno područje prava, koje se posljednja dva desetljeća eksplozivno razvija i čijoj se implementaciji u praksi pridaje veliko značenje, sve s ciljem poboljšanja kvalitete života građana EU-a. Kao dio te cjelovite gospodarsko-političke platforme u posljednjih se 15-ak godina razvilo sasvim novo područje transportnog prava: prava putnika kao specifičnih potrošača u svim granama prijevoza. Taj se cilj postupno ostvaruje donošenjem novih propisa EU-a kojima se sankcionira neuredno izvršenje prijevoza (otkaz, uskrata putovanja, duža kašnjenja u polasku) te se inzistira na kvalitetnijem postupku informiranja putnika o tim pravima prije puta i jednostavnijem i učinkovitijem postupku ostvarenja propisanih prava u slučaju takve povrede. Ono što je bitno istaknuti jest činjenica da su ova prava putnika nova u odnosu na postojeći pravni okvir odgovornosti prijevoznika za štetu putniku u svim granama prometa, koji je većinom uređen međunarodnim konvencijama (ali ne uvijek) i koncentriran na obeštećenje u slučaju tjelesnih povreda i smrti putnika te (dokazane) štete u slučaju kašnjenja putnika u dolasku na odredište. Dakle, tradicionalni pravni okvir koji (u nekim granama prometa) već gotovo stoljeće uređuje prava putnika koncentriran je na naknadu stvarno nastale i dokazane štete, za koju prijevoznik odgovara prema različitim modalitetima, ovisno o specifičnostima pojedine grane prometa. Za razliku od takvih postupaka, koji se pokreću u slučaju vrlo teških povreda i posljedica proizašlih iz povrede ugovora o prijevozu putnika,

nova prava EU-a usmjerena su na kompenzaciju u svakom slučaju neurednog izvršenja usluge od strane prijevoznika, koja nema karakter naknade stvarno nastale štete, već zakonskog penala/kazne za prijevoznika, što čini bitnu razliku za putnika koji želi brzo i učinkovito ostvariti naknadu u slučaju neurednog izvršenja prijevoza, tijekom kojih ipak nije pretrpio dokazivu materijalnu štetu ili povredu prava osobnosti. U konačnici, splet pravnih pravila koja danas uređuju sva prava putnika iz ugovora o prijevozu u različitim granama prometa složen je, višeslojan i zahtjevan za primjenu i razumijevanje te je stoga nova publikacija grupe cijenjenih međunarodnih stručnjaka o toj temi posebno važna i s radošću primljena od strane verzirane stručne javnosti.

Monografija *Transport Law on Passenger Rights* sadržajno je podijeljena u šest poglavlja, kojima prethodi uvod te kvalitetno uređeni tehnički dijelovi: popis sudske prakse, međunarodnih ugovora, izvora prava EU-a, kratica, popis autora poglavlja s osnovnim podacima te proslav prof. Davida J. Attarda, suca Međunarodnog suda za pravo mora i direktora uglednog IMO-a, Međunarodnog instituta za pomorsko pravo na Malti. Poglavlja su sadržajno zaokružena i posvećena jednoj tematskoj cjelini, a njihov je autor priznati stručnjak za navedeno područje.

Prvo poglavlje posvećeno je detaljnoj i preglednoj analizi uloge svih međunarodnih i međudržavnih organizacija posvećenih zaštiti prava putnika u svim granama prometa. Ovakvo se izdvojeno poglavlje čini neobičnim izborom za početak monografije, no stručnjaci u području odmah znaju razlog: svaka od pet grana prometa ima svoje međunarodne organizacije u okrilju kojih se desetljećima razvija i donosi velik broj međunarodnih instrumenata unifikacije prava. Konvencija (ili više njih) koja se odnosi na izjednačavanje pravila o pravima putnika kao potrošača čini samo manji opus njihova rada i djelovanja. Prikaz strukture i djelovanja međunarodne organizacije važne za unifikaciju prava putnika u poglavlju koje obrađuje pojedinu granu prava bila bi sadržajna digresija svakog poglavlja i udaljila bi čitatelja zainteresiranog za sadržaj u specifičnoj grani prometa od teme. Zbog toga su autori – mudro – odlučili izdvojiti pitanje institucija koje su razvile pravo zaštite prava putnika kroz brojne instrumente u zasebno poglavlje, čime su postigli svrhu: razumijevanje problema unifikacije tog pitanja na međunarodnoj razini kroz niz godina. Pri tome su za promatrane četiri grane prometa (zračni, pomorski, cestovni i željeznički) učinili distinkciju između tzv. tehničkih organizacija, koje obuhvaćaju sve zemlje (bilo kao međunarodne ili međudržavne organizacije) i tzv. regionalnih organizacija, koje obuhvaćaju određeno geografsko područje (u koje u prvom redu pripada EU). Autor ovog poglavlja je Ángeles Jiménez García-Carriazo, predavač na Međunarodnom institutu za pomorsko pravo Međunarodne pomorske organizacije (IMO-IMLI) na Malti.

Drugo poglavlje ponovno je specifično: obrađuje ulogu institucija EU-a u razvoju prava putnika, razlikujući pritom ulogu u kreiranju prava kroz zakonodavnu ulogu i ulogu u tumačenju prava kroz djelovanje Suda EU-a. Potonja uloga posebno je važna s obzirom na to da su prijepori oko granica Suda EU-a u tumačenju prava EU-a već užareni, napose u zračnom sektoru. Neki, naime, smatraju da je Sud prekoračio svoje ovlasti “kreativnim” tumačenjem postojećih odredaba, prelazeći time u sferu svojevrsnog stvaranja prava. U tom smislu je ovo poglavlje, iz pera uglednog i dugogodišnjeg suca Suda EU-a prof. Marka Ilešića, posebno dragocjeno. Problematika je podijeljena na tri sadržajna dijela: prvi se bavi općim pravnim okvirom prava putnika, zadanim Osnivačkim ugovorima kao primarnim pravom, drugi se dio bavi razvojem transportne politike EU-a kao ključnog “okidača” u povijesnom razvoju sekundarnog zakonodavstva u ovom području, dok se treći dio posvećuje prikazu sekundarnog prava EU-a u području putničkog prijevoza općenito.

Treće poglavlje ujedno je i prvo koje je u cijelosti posvećeno detaljnom sadržajnom prikazu svih pravnih izvora koji uređuju prava putnika u jednoj grani prometa, u ovom slučaju pomorskog. Iz pera priznatog međunarodnog stručnjaka prof. Normana A. Martíneza Gutiérreza, redovitog profesora i predavača na IMO-IMLI, Malta, poglavlje nam donosi sveobuhvatan prikaz važećeg pravnog okvira koji uređuje prava putnika iz ugovora o prijevozu putnika i prtljage morem u međunarodnom prijevozu, uključujući i specifično prijevoz unutar EU-a. Iako zvuči jednostavno, ovo je područje sve samo ne jednostavno. Specifična rješenja Atenske konvencije vezana uz prava putnika kod povrede tjelesnog integriteta u kombinaciji s rezervama i smjernicama IMO-a za njihovu primjenu (kao jedinstvenog rješenja u komparativnom međunarodnom pravu) jedna su cjelina ovog poglavlja, dok su instrumenti prava EU-a vezani uz uređenje prava putnika u pomorskom prijevozu unutar EU-a – uključujući povredu tjelesnog integriteta, prava vezana uz ručnu i predanu prtljagu, ali i neuredno izvršenje usluge, prava vezana uz COVID-19 itd. – druga cjelina istog poglavlja.

Četvrto poglavlje, koje autorski potpisuje urednik monografije i ugledni profesor transportnog prava i prava osiguranja prof. Marko Pavliha s Fakulteta pomorskih i transportnih znanosti Sveučilišta u Ljubljani te gostujući profesor na IMO-IMLI, Malta, na cjelovit način obrađuje vrlo kompleksnu materiju prava putnika u zračnom prometu. Upravo je ta grana prometa “kolijevka” razvoja prava putnika kao potrošača u EU-u te motor razvoja ovih prava kroz brojne pravne instrumente u drugim granama prometa u EU-u. Stoga ne čudi da je prof. Pavliha u svojem poglavlju detaljno razradio sadržajno različita prava putnika koja danas uživaju pravnu zaštitu u zračnom prometu. Kao i u drugim poglavljima, i ovdje nalazimo prikaz uređenja prava na međunarodnoj razini (Montrealska konvencija 1999.) te uređenje na razini EU-a. Vezano uz potonje

uređenje, autor se detaljno bavi pitanjem otkazanog leta, uskraćenog ukrcaja, kašnjenja, jedinstvene financijske naknade, pitanjem izvanrednih okolnosti kao vrlo spornog pitanja u praksi Suda EU-a, prava putnika tijekom pandemije bolesti COVID-19, rezervacijom leta i pitanjima vezanim uz putničku prtljagu. Na kraju, prof. Pavliha osvrće se na predstojeću reformu tih prava u zračnom prometu, tj. noveliranu Uredbu 261/2004 (*recast*) i otvorena pitanja u vezi s time.

Zatim slijedi poglavlje vezano uz prava putnika u željezničkom prijevozu, koje nam donosi profesorica prava EU-a Janja Hojnik s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mariboru. Razvoj regulative prava putnika u ovom području kreće od diskusije o (ne)prirodnom monopolu u željezničkom prometu i procesu liberalizacije koji je na ovom tržištu donijela zajednička transportna politika u EU-u, što je doista ključno za razumijevanje svih procesa u željezničkom sektoru u EU-u. Autorica diskutira o normativnom okviru zaštite prava putnika kao potrošača kroz propise EU-a, ali – vrlo vrijedno – kroz kvalitetnu analizu recentne prakse Suda EU-a u njihovu tumačenju. Na kraju, prof. Hojnik se, poput prof. Pavlihe u prethodnom poglavlju, osvrće na proces noveliranja Uredbe 1371 u cilju jačanja prava putnika u budućnosti.

Šesto i posljednje poglavlje bavi se pravima putnika u cestovnom prometu, kroz koje nas vješto provodi Patrick Vlačić, izvanredni profesor na Fakultetu prometnih i transportnih znanosti Sveučilišta u Ljubljani. Autor nam donosi analizu (neuspješne) međunarodne unifikacije prava kod povrede tjelesnog integriteta putnika u međunarodnom cestovnom prometu u konvenciji CVR iz 1973. godine, prelazeći zatim na (mnogo uspješnije) uređenje prava putnika u EU-u. Posebna pažnja posvećuje se i analizi uređenja međunarodnog autobusnog prijevoza, specifičnostima cestovnog prijevoza i uređenja tržišta, ali i posebnih prava koja putnici danas uživaju na temelju Uredbe 181/2011 u EU-u. I ovo, kao i sva prethodna poglavlja, završava kvalitetnim zaključkom u kojemu autor daje analizu dosadašnjih postignuća u razvoju prava putnika, izazove i prijedloge za njihovo rješavanje u budućnosti.

O kvaliteti monografije mnogo govori činjenica da su vrhunski međunarodni stručnjaci u njoj prikazali više od 50 presuda Suda EU-a, 26 međunarodnih konvencija te 39 propisa (i prijedloga propisa) EU-a. Nedvojbeno, ova je grupa uglednih i afirmiranih autora uspjela u svojem cilju: na jasan i pregledan način prikazati, analizirati i diskutirati o postojećem pravnom okviru prava putnika u pomorskom, zračnom i kopnenom prometu na međunarodnoj razini i razini EU-a, uključujući i izazovno pitanje analize postojeće prakse Suda EU-a u tumačenju ovog (često zamršenog i ponekad vrlo nejasnog) pravnog okvira. Upravo je taj zadatak zahtijevao vrhunske, iskusne i zrele autore u području, koji nadilaze puku normativnu deskripciju i daju ono što je čitatelju (posebno

onom verziranom u području) dragocjeno: analizu, osvrt i kritičko mišljenje o postojećim rješenjima te prijedloge za rješavanje praznina, problema i izazova u praksi. Da su autori ove monografije u tome i te kako uspjeli, svjedoči povjerenje uglednog međunarodnog izdavača Routledgea koji je stao iza ovog izdanja, a sasvim smo sigurni da komercijalni uspjeh ove knjige neće izostati. Svjetsko je tržište, naime, gladno izdanja u području transportnog prava koja daju cjelovit i pregledan prikaz jednog sadržajnog područja u različitim granama prometa, poput putničkog prijevoza u ovom slučaju, omogućavajući brzo snalaženje u području svakom zainteresiranom čitatelju. Bez dvojbe, monografija *Transport Law on Passenger Rights* bit će vrhunski primljena u stručnoj, ali i široj javnosti jer zaštita i ostvarenje prava putnika u slučaju kašnjenja vlaka ili otkaza leta pitanje je na koje odgovor – prije ili poslije – traži gotovo svaka osoba u dinamičnom svijetu u kojemu živimo.

Prof. dr. sc. Nikoleta Radionov*

---

* Dr. sc. Nikoleta Radionov, profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb; nradiono@pravo.hr;
ORCID ID: orcid.org/0000-0003-0556-4879